

УВОД

У данашње време све интензивније трансформације криминала и све веће професионализације криминалаца, модерна криминалистичка захтева огромно знање и вештину, иако да је познавање целокупне материје од стране појединаца практично немогуће. Зато су криминалисти и оперативни радници органа унутрашњих послова у свом раду упућени на помоћ и сарадњу са лицима одговарајуће стручности. Самим тим, да би са њима могли да сарађују, неопходно је да имају основна предзнања из тих области, како би знали шта могу да захтевају од разних експерата, као и да изврше правилну процену резултата и чињеница добијених њиховим вештачењем.

Једна од наука које су од велике помоћи криминалистички и правосудним органима је **судска медицина**. Без помоћи ове гране медицине, поједине радње кривичног поступка из области крвних и сексуалних деликата се не би могле ни вршити. Иначе, сам назив Судска медицина (*Medicina forensis*) потиче од латинских речи: *forum* - што значи трг, односно место где су се у Риму одвијали сви значајни догађаји; и речи *medicus* - лекар који је на тргу јавно сведочио о ишитању насилне смрти и других медицинских правно релевантних ствари. Разне одредбе и писани законски прописи о обавезном судско-медицинском вештачењу код неких кривичних дела су верификовани у најдаљој прошлости човечанства. Неопходност примене судске медицине ишичу и Римско право, Јустинијанусов законик и законодавства држава и градова средњег века. Прве публикације и књиге о судско-медицинским питањима се појављују почетком новог века (1575. до 1690), па како је друштвени живот постајао све развијенији, што је практични значај судске медицине био све већи, иако да се данас без добро организоване судско-медицинске службе не може ни замислити модерна држава.

Код нас у СРЈ судско-медицинска служба је организована у оквиру Института за судску медицину при медицинским факултетима у Београду, Новом Саду, Нишу и Крагујевцу, затим у оквиру ВМА и МУП-а Србије. Сви они тесно сарађују са органима правосуђа и криминалистичким службама СУП-ова.

Под појмом "**крвни и сексуални деликти**" у криминалистички се подразумевају убиство, убиство на мах, убиство из нехата, убиство дејства при порођају (чедоморство), навођење на самоубиство, криминални побачај, тешке и лаке телесне повреде, силовање, обљуба или противприродни блуд са немоћним лицем, односно лицем које није

навршило 14 година итд. Криминалистичко-техничка и судско-медицинска обрада ових делата је специфична и од изузетног значаја за њихово разјашњење и правилно квалификовање. То се нарочито односи на убиство као кривично дело које највише узбуђује јавност и чије расветљавање или нерасветљавање представља у неку руку мерило вредности испитачне, посебно криминалистичке службе. Код свих случајева убиства, без обзира да ли су са непознатим или познатим извршиоцем, а то важи и за остала дела из области крвних и сексуалних делата, једино тимски рад може обезбедити поуздане кривично-правне и медицинске чињенице. То изискује уску и перманентну сарадњу органа СУП-а и правосудних органа са вештацима разних профила (превасходно судско-медицинским вештаком, а затим балистичаром, трасологом, токсикологом итд.). Та сарадња мора започети још на увиђају, јер оно што се на увиђају пропусти касније се тешко може надокнадити.

Присуство вештака судске медицине и његово активно учешће у свим фазама обављања увиђаја је од непроцењиве користи због правовременог давања кључних података органима унутрашњих послова и испитачним органима који су битни за касније вођење поступка. Код свих случајева изв. "сумњивих" смрти, правовременим прегледом леша и обдукцијом се утврђује узрок смрти, односно са сигурношћу одређује да ли се ради о природној или насилној смрти. Уколико се ради о природној смрти, обуставља се поступак проив евенуално осумњичених особа, а уколико се ради о насилној смрти, утврђује се да ли је она убилачког, самоубилачког или задесног порекла. Такође, од судско-медицинског вештака добијају се и остали подаци у вези механизма повређивања, идентификације предмета - оруђа са којима су повреде нанесене, приближног времена наступа смрти, у случајевима проналаска НН лешева добијају се подаци који олакшавају њихову идентификацију, итд., све што је битно за токсичке и идентификацију починиоца односно извршиоца кривичног дела.

С обзиром да је овај приручник намењен пре свега радницима органа унутрашњих послова (оператива, криминалистичка техника и полиција), аутори су се прудили да, користећи своје дугогодишње искуство у раду у органима унутрашњих послова, обраде она поглавља из судске медицине која су за праксу ових радника најнеопходнија за успешно обављање послова из области крвних и сексуалних делата. На тај начин, обим и тематика су усклађени са програмом наставе на курсевима за оперативне раднике, криминалистичке техничаре и ученике школа унутрашњих послова.

Поглавље Биолошки прагови написала је Радмила Гавриловић дипломирани биолог, запослена на Институту безбедности, МУП-а Републике Србије.

Аутори